

**CONFISCAREA EXTINSĂ ÎN LUMINA PRINCIPIILOR
FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI PENAL**

EXTENDED CONFISCATION IN THE LIGHT OF FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF CRIMINAL LAW

Mihai GARABA, ORCID: 0000-0002-9225-3181

Școala Doctorală Științe Juridice a Universității de Stat din Moldova

343.272:342.72/.73

e-mail: mihaigaraba@protectlex.md

Fundamental principles of criminal law, such as legality, proportionality, culpability, and due process, serve as the bedrock of any just and fair legal system. Extended confiscation, which empowers authorities to seize not only the proceeds of crime but also assets derived from criminal activities, raises critical questions about the compatibility of this practice with these foundational principles. By critically analyzing these fundamental principles in the context of extended confiscation, this abstract seeks to contribute to the ongoing discourse surrounding the legal and ethical considerations of this practice.

Confiscarea extinsă este o măsură de siguranță esențială în lupta împotriva infracțiunilor grave și a corupției, având scopul de a preveni și de a recupera bunurile obținute ilegal sau utilizate în scopuri ilegale. Aceasta se aplică atunci când o instanță națională este convinsă pe deplin, pe baza unor fapte specifice, că bunurile respective sunt rezultatul unor activități infracționale desfășurate de persoana condamnată în cursul unei perioade anterioare condamnării care este considerată rezonabilă de către instanță, având în vedere împrejurările cauzei, sau, în cazul în care o instanță națională este convinsă pe deplin că valoarea bunurilor este disproporționată în raport cu veniturile legale ale persoanei condamnate. Cu toate acestea, în procesul de aplicare a confiscării extinse, trebuie să fim conștienți de importanța respectării principiilor fundamentale ale dreptului penal, întrucât aceste principii reprezintă pilonii de bază ai ramurii de drept penal, asigurând protecția drepturilor individuale și a justiției în procesul penal.

Scopul prezentei lucrări este de a analiza și dezbate conceptul de confiscare extinsă în contextul principiilor fundamentale ale dreptului penal. Prin această analiză, se urmărește decelarea modului în care confiscarea extinsă corelează sau poate intra în conflict cu aceste principii, precum și identificarea implicațiilor acestei măsuri asupra drepturilor individuale și asupra echității în procesul penal.

Obiectivele de bază care vor determina atingerea scopului propus pentru această lucrare sunt următoarele:

- identificarea modalităților prin care confiscarea extinsă poate fi pusă în concordanță cu principiile fundamentale ale dreptului penal;
- evaluarea modului în care confiscarea extinsă poate influența drepturile fundamentale ale omului.

Suportul metodologic al lucrării. Pentru a atinge scopul de bază, descris mai sus, în procesul de elaborare a acestei lucrări au fost utilizate metode general-științifice și special-juridice:

- Analiza logică, fiind una imperioasă oricărui studiu, a permis definirea conceptelor, delimitarea trăsăturilor, formularea concluziilor și a propunerilor.
- Analiza comparativă și-a demonstrat utilitatea în evidențierea trăsăturilor specifice ale confiscării extinse, în raport cu principiile fundamentale ale dreptului penal, cât și cu drepturile fundamentale ale omului.

Cele menționate atestă că vectorul cercetărilor noastre nu este întâmplător, iar tematica respectivă rămâne în continuare actuală și prezintă interes atât teoretic, cât și practic.

Principiile dreptului reprezintă ideile diriguitoare, reperele de bază, exprimate în legislația penală, în practica judecătorească și de urmărire penală, care reflectă legitățile economice, sociale, politice ale societății, ale sistemului de drept ale statului și ale dreptului penal ca ramură fundamentală a acestuia, precum și peceperile etice și juridice ale oamenilor în ceea ce privește răspunderea penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni.¹

Analiza noțiunii principiilor dreptului ne permite să evidențiem două aspecte ale principiilor de drept:

Primul aspect – cel obiectiv – niște idei, reperi de bază, de referință, care sînt reflectate și instituite de către normele legislației penale, ceea ce înseamnă că acestea sînt parte componentă a realității juridice.

Al doilea aspect – cel subiectiv – ce se exprimă prin faptul că aceste principii, conținutul și esența sa, într-o măsură oarecare sînt reflectate în conștiința juridică a cetățenilor (atît cea colectivă, cît și cea individuală), a reprezentanților organelor de aplicare a dreptului, dar și ai celor legislative. Aceasta înseamnă că importanța subiectivă a principiilor constă în faptul că ele au un rol de reglementare, determinare a actelor de comportament al persoanelor. Vom reitera că principiile reprezintă niște reperi de bază, în conformitate cu care și în jurul cărora, este organizată și desfășurată întreaga activitate atît a cetățenilor simpli (destinatarii legii), cît și a reprezentanților organelor statale (în speță, a celor de aplicare a dreptului, de elaborare și adoptare a legilor, inclusiv celor judecătorești).

Legislația penală în vigoare a RM prevede expres 5 principii ale dreptului penal, și anume: principiul legalității, principiul umanismului, principiul democratismului, principiul caracterului personal al răspunderii penale, principiul individualizării răspunderii și pedepsei penale. Totodată, în procesul de aplicare a legii penale se ține cont de alte

¹ Кудрявцев В. Н., Келина С.Т., О принципах советского уголовного права II. Проблемы советской уголовной политики, М., 1984, стр. 5.

două principii: principiul egalității și principiul vinovăției. În totalitatea lor, acestea alcătuiesc sistemul principiilor de bază ale dreptului penal, care penetrează tot conținutul normativ al legislației penale, de la prima până la ultima normă juridico-penală. Toate aceste principii sunt interdependente și sunt legate strâns între ele, iar excluderea sau neglijarea unuia atrage după sine perturbarea funcționalității întregului sistem de drept.

Importanța legiferării normative a principiilor dreptului penal nu se reduce doar la declararea acestora (cu alte cuvinte, recunoașterea oficială a lor prin includerea expresă în textul legii penale), dar în influența lor asupra practicii de aplicare a dreptului, în orientarea activității desfășurate de către organele de urmărire penală și a celor judecătorești, a corespunderii acestora cu acele idei diriguitoare pe care principiile dreptului penal le reprezintă.

Calitatea activității practice de aplicare a legii penale, eficacitatea realizării funcțiilor și sarcinilor dreptului penal depind de gradul de realizare a principiilor dreptului penal, de nivelul de corespundere al acestei activități cu conținutul și esența principiilor.²

Confiscarea extinsă și principiile fundamentale ale dreptului penal sunt două aspecte interconectate, iar corelația dintre ele este esențială pentru asigurarea unui sistem legal echitabil și just.

Principiul legalității rezidă în faptul că nicio acțiune penală nu poate fi luată în afara cadrului legal. Confiscarea extinsă trebuie să fie autorizată și reglementată de lege, iar aceasta trebuie să fie prevăzută clar în legislație, specificându-se circumstanțele și condițiile în care poate fi aplicată. Acest principiu are la baza sa două axiome: *nulum crimen sine lege* și *nulum poena sine lege*, ceea ce înseamnă că nu există infracțiune fără lege și nici pedeapsă fără lege.

Principiul umanismului – potrivit acestui principiu, confiscarea extinsă trebuie să fie aplicată cu respectarea demnității umane și a drepturilor fundamentale ale omului. Procedurile de confiscare nu ar trebui să fie inumane sau degradante, iar persoanele afectate trebuie să beneficieze de protecția drepturilor lor în timpul procesului.

Principiul democratismului - ținând cont de acest principiu, confiscarea extinsă trebuie să fie efectuată într-un mod democratic și transparent. Autoritățile trebuie să respecte procedurile legale și să ofere persoanelor afectate dreptul de a-și exprima punctul de vedere și de a contesta confiscarea în fața instanțelor.

Principiul caracterului personal al răspunderii penale presupune faptul că confiscarea extinsă trebuie să țină cont de faptul că răspunderea penală este personală, aspect statuat în art. 6. al. (1) din Codul Penal al RM, care precizează că „Persoana este supusă răspunderii penale și pedepsei penale numai pentru fapte săvârșite cu vinovăție.” Astfel, confiscarea nu trebuie să afecteze bunurile altor persoane decât cele care sunt implicate în infracțiune sau care au dobândit bunurile în mod ilegal.

Principiul individualizării răspunderii și pedepsei penale ne indică faptul că confiscarea extinsă ar trebui să fie aplicată în mod individual și proporțional, ținând cont

² Veaceslav URUSU, Unele reflecții privind respectarea principiilor dreptului penal în activitatea organelor de aplicare a dreptului în Republica Moldova

de circumstanțele fiecărui caz în parte. Aceasta nu ar trebui să fie o măsură standard sau disproporționată aplicată automat în toate cazurile.

Principiul egalității – conform acestui principiu, confiscarea extinsă trebuie să fie aplicată fără discriminare și în mod egal pentru toți cei care se află în aceleași circumstanțe. Nu trebuie să existe tratament preferențial sau discriminatoriu în funcție de diverse criterii, cum ar fi rasă, religie sau origine socială.

Principiul vinovăției. Unul dintre principiile de bază ale dreptului penal este principiul vinovăției (în redacția Codul penal al RM – principiul caracterului personal al răspunderii penale). În teoria dreptului penal acestuia i se mai spune principiul incriminării subiective. Conform legii penale (art. 6 Cod penal al RM), persoana este supusă răspunderii penale și pedepsei penale doar pentru fapte săvârșite cu vinovăție, adică persoana care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea penală. Astfel rezultă că confiscarea extinsă nu ar trebui să presupună o pedeapsă anticipată. Persoanele afectate trebuie să fie considerate nevinovate până când vinovăția lor este dovedită în mod legal și în urma unui proces echitabil.

Observăm, așadar, că confiscarea extinsă poate fi aplicată în conformitate cu principiile fundamentale ale dreptului penal dacă este reglementată corect, respectând drepturile individuale și asigurându-se că aceasta este proporțională și echitabilă în fiecare caz în parte. Această corelație este crucială pentru menținerea statului de drept și a unei societăți bazate pe justiție și respect, în care persoana reprezintă valoarea supremă.

Întrucât instituția confiscării extinse este într-o dezvoltare continuă și, ca urmare a celor evocate, constatăm faptul că, pentru o analiză empirică primară a temei proiectului de cercetare doctorală, este nevoie de o aprofundare detaliată asupra metodelor sau procedurilor de aplicare a confiscării extinse de către autoritățile Republicii Moldova pentru a fi respectate și protejate cu strictețe principiile dreptului penal sus-menționate dar și drepturile fundamentale ale omului.

Considerăm că este absolut necesar să subliniem faptul că drepturile fundamentale ale omului au și ele la rândul lor o importanță deosebită în contextul confiscării extinse, deoarece aceste drepturi protejează individul împotriva abuzurilor de putere și asigură respectarea demnității umane în fața acțiunilor statului sau a altor autorități.

În același context, și autorul I. Deleanu subliniază pe bună dreptate că „a devenit, de asemenea, comun adevărul că edificiul constituțional al oricărei țări este cu siguranță sortit prăbușirii dacă principala coloană de susținere a acestuia – drepturile și libertățile omului și cetățeanului – nu este reală și durabilă. Indubitabil, dinamica istoriei umanității sugerează forma de mișcare a unui bumerang: totul pleacă de la om și revine la el, în folosul sau împotriva lui. Omul este reperul axiologic cardinal al oricărui sistem juridic”.³

Pe parcursul aplicării acestei măsuri de siguranță (confiscarea extinsă) nu trebuie pierdut din vedere faptul că drepturile fundamentale ale cetățenilor sunt garantate și prin obligațiile asumate de autorități la nivel internațional: potrivit art. 2.1 din Pactul inter-

³ Deleanu I. *Drept constituțional și instituții politice. Tratat*, vol. II. București: Europa Nova, 1996.

național asupra drepturilor economice, sociale și culturale, adoptat în anul 1966, statul trebuie să folosească la maxim resursele disponibile pentru garantarea acestor drepturi cetățenilor săi.⁴

Pe de altă parte, în doctrină se arată cu titlu de exemplu că, prin ignorarea obligației de a dispune confiscarea produsului infracțiunii sunt violate, astfel, drepturi fundamentale ale cetățenilor, cum sunt cele prevăzute fie în Pactul internațional asupra drepturilor economice, sociale și culturale, între care dreptul la hrană, dreptul la sănătate (art. 11, 12), dreptul la educație (art. 2, 13, 14), fie în Declarația universală a drepturilor omului sau în Pactul internațional asupra drepturilor civile și politice.⁵

CONCLUZII

În cadrul prezentei cercetări, am analizat diverse aspecte legate de confiscarea extinsă, de importanța respectării principiilor fundamentale ale dreptului penal și a drepturilor fundamentale ale omului și am subliniat relevanța acestora în contextul aplicării măsurii de siguranță – confiscarea extinsă.

Principiile fundamentale ale dreptului penal, cum ar fi legalitatea, umanismul, democrația, vinovăția, individualizarea răspunderii și pedepsei, egalitatea și caracterului personal al răspunderii penale, reprezintă piloni esențiali într-un sistem juridic corect și echitabil. Aceste principii servesc drept garanții împotriva abuzurilor și asigură respectarea demnității umane și a drepturilor omului.

Este crucial ca confiscarea extinsă să respecte aceste principii pentru a evita potențialele încălcări ale drepturilor individuale și pentru a asigura justiția în procesul penal. Cu toate acestea, echilibrul dintre combaterea eficientă a infracțiunilor și protejarea drepturilor omului este fragil și trebuie să fie gestionat cu grijă.

Prin respectarea principiilor fundamentale ale dreptului penal, confiscarea extinsă poate să nu devină un instrument de abuz sau de pedeapsă anticipată. Ea poate să fie aplicată în mod transparent, proporțional și echitabil, contribuind astfel la menținerea statului de drept și a unei societăți bazate pe justiție.

În concluzie, putem afirma, în lumina celor expuse mai sus, că confiscarea extinsă reprezintă o măsură importantă în lupta împotriva infracțiunilor grave și a activităților ilegale. Însă, cu toate acestea în procesul de aplicare a acestei măsuri de siguranță, drepturile fundamentale ale omului fie sunt lezate, fie respectate și protejate, dar asta depinde în mod vădit de punerea corectă în practică a principiilor fundamentale ale dreptului penal. Aceasta este o responsabilitate a statului de a asigura că infractorii sunt pedepsiți în mod corect, fără a compromite drepturile și demnitatea fiecărui individ. Menținerea acestui echilibru rămâne o provocare esențială pentru societatea noastră.

⁴ Legea Nr. 19 din 16-12-1996 privind drepturile economice, sociale și culturale

⁵ Kodjo Attiso, *Le recouvrement des avoirs volés: gérer l'équilibre entre les droits humains fondamnetaux en jeu*, Working Paper 8, Basel Institute of Governance, p. 9.

Referințe:

1. Кудрявцев В. Н., Келина С.Т., О принципах советского уголовного права II. Проблемы советской уголовной политики, М., 1984, стр. 5.
2. Veaceslav URUSU, Unele reflecții privind respectarea principiilor dreptului penal în activitatea organelor de aplicare a dreptului în Republica Moldova
3. Deleanu I. Drept constituțional și instituții politice. Tratat, vol. II. București: Europa Nova, 1996.
4. Legea Nr. 19 din 16-12-1996 privind drepturile economice, sociale și culturale
5. Kodjo Attiso, Le recouvrement des avoirs volés: gérer l'équilibre entre les droits humains fondamentaux en jeu, Working Paper 8, Basel Institute of Governance, p. 9.